

KUĆA VELIKOG KROVA

ANČI MIN

Prevela
Dubravka Srećković Divković

Laguna

Naslov originala

Anchee Min
PEARL OF CHINA

Copyright © 2010 by Anchee Min
Translation copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

posvećeno Perl S. Bak

Ova knjiga je plod mašte, iako su njeni glavni junaci i njihovi doživljaji zasnovani na istinitim ličnostima i događajima

Pripadam Kini jer sam u njoj živela od detinjstva do zrelih godina... Sreća moja te sam, umesto da vodim skučen i utvrđen život belog čoveka u Aziji, živela s Kinezima i progovorila njihovim jezikom pre no što sam prozborila sopstvenim, i što su mi njihova deca bila prvi drugovi.

Perl S. Bak
Mojih nekoliko svetova

Iza spokojnih, postojanih očiju Kineskinje, osećam moćnu toplinu. Mogle bismo biti drugarice, ona i ja, ukoliko nije pre toga odlučila da ću joj biti neprijatelj. Odlučila bi ona, ne ja. Nikad me nisu zavaravale Kineskinje, čak ni one ljupke devojke nalik cvetovima. To su najjače žene na svetu. Naizgled se večno pokoravajući, nikad se ne pokoravaju. Njihovi su muškarci slabi uz njih. Otkuda potiče ta ženska snaga? To je snaga koju su im podarili vekovi, snaga neželjenih.

Perl S. Bak
Pismo iz Pekinga

PRVI DEO

PRVO POGLAVLJE

Pre no što sam postala Vrba, bila sam Korov. Moja baba Naj-naj tvrdila je da je bolje da mi daju ime Korov. Verovala je da bi se bogovi morali namučiti da mi život srozaju niže ukoliko sam već na dnu. Tata se usprotivio. „Muškarci žele da se žene cvećem, ne korovom.“ Dali su se u raspravu i na kraju odlučili da budem Vrba, pošto se smatra „dovoljno nežnom da plače i dovoljno jakom da se od nje prave zemljoradničke alatke“. Uvek sam se pitala šta bi o tom mislila moja majka da je poživela.

Tata me je lagao u vezi s majčinom smrću. I on i Najnaj su mi govorili kako mi je majka umrla na porođaju. Ali ja sam već bila saznala iz komšijskih priča da nije tako. Tata je svoju ženu „iznajmio“ gradskim „golim štapovima“* kako bi otplatio dugove. Jedan neženja je majci napravio dete. Ja sam imala dve godine kad je to bilo. Da bi se otarasio „kopilanskog semena“, tata je od travara kupio prah od čarobnog korena. Pomešao je prah s čajem i majka ga je ispila. Majka je umrla zajedno sa semenom. Tati je prepuklo srce jer mu je namera bila da ubije

---

* U Kini, naziv za neoženjene muškarce koji žive izdvojeno i čine zasebnu društvenu grupu. (Prim. prev.)

plod, ne svoju ženu. Za kupovinu nove žene nije imao novca. Tata je besneo na travara, ali ništa tu nije mogao – ovaj ga je bio upozorio na otrov.

Najnaj je strepela da će je bogovi kazniti za smrt moje majke. Verovala je da će u sledećem životu biti bolesna ptica, a njen sin beznogi pas. Najnaj je palila tamjan i molila se bogovima da joj umanje kaznu. Kad bi joj ponestalo novca za tamjan, krala je. Vodila me je na pijace, u hramove, na groblja. Ništa nismo preduzimale dok ne padne noć. Najnaj se kretala kao zver, četvoronoške. Iščezavala je i izranjala iz bambusovih čestara i zidanih prolaza, iza brdâ i oko ribnjakâ. Pod sjajnom mesečinom, Najnajin vrat se istezao. Glava kao da joj se smanjivala. Jagodice su joj se šiljile. Kose oči su joj žagrole dok je pogledom pretraživala hramove. Najnaj se pojavljivala, nestajala i opet se pojavljivala kao duh. Ali jedne noći je stala. Zapravo se srušila. Bila sam svesna da je bolesna. Kosa joj je opadala u pramenovima. Iz usta joj je smrdelo. „Idi i nađi oca“, zapovedila mi je. „Kaži mu da mi se bliži kraj.“

Tata je bio naočit čovek od trideset i nešto godina. Njegov lik bi neka gatara opisala kao „izgled drevnog kralja“ ili „saglasna snaga neba i zemlje“, što će reći da je imao široko čelo i snažnu bradu. Imao je pitome krupne oči, nos poput glavice belog luka što mu je na licu počivao nalik blagom brdašcu, usta uvek spremna za osmejak. Kosa mu je bila gusta i svileno crna. Svakog jutra ju je češljao i uplitao, kvaseći je kako bi mu kika bila glatka i sjajna. Koraćao je pravih leđa, dignute glave. Izgovarajući mandarinski s carskim naglaskom, tata je svoj glas nosio kao svečanu odoru. Ali kad bi se razgnevio, glas bi ga izdao. Ljudi bi se zgranuli kad gospodin Ji odjednom prozbori čudnim glasom. Oglušujući se o Najnajino mišljenje da se njegova stremljenja nikada neće ostvariti, tata je sanjario kako će

jednoga dana raditi kod guvernera kao savetnik. Tata je odlazio u čajdžinice i tamo iskazivao svoj dar za klasične kineske pesme i stih. „Moram održavati um u britkom stanju, a pesničke veštine doterane“, često mi je govorio. Po načinu na koji se predstavljao, niko nikad ne bi pogodio da je tata nadničar.

Živeli smo u Džendengu, gradiću daleko od prestonice, od Pekinga, na južnoj strani Jangcea u provinciji Đangsu. Poreklom je naša porodica bila iz provincije Anhuej, surovog područja gde opstanak zavisi od beskrajne smene ubitačnih fizičkih poslova. Pokolenjima je moja porodica obrađivala to mršavo i бесплодно tle i rvala se s glađu, poplavom, skakavcima, razbojnicima i uterivačima dugova. Najnaj se hvalisala kako je porodici Ji ona donela „sreću“. Kupio ju je deda kad mu je bilo četrdeset godina. Nikome nije bilo dopušteno da pomene kako se to dogodilo u jednoj gradskoj kući za provod. Dok je bila u cvetu mladosti, Najnaj je imala tanan stas, labuđi vrat i lisičje oči izvijenih obaju uglova. Lice je svakodnevno bojila, a kosu je nameštala isto kao carica. Pričalo se da je muškarcima ključala krv kad se Najnaj osmehne.

U vreme kad je porodica prešla Jangce i doselila se na jug, Najnaj je porodici Ji već bila podarila tri sina. Tata je bio najstariji i jedini kog su školovali. Deda je očekivao da će mu se to ulaganje isplatiti. Od tate se očekivalo da postane knjigovođa, kako bi porodica mogla da se bori s poreznicima. Ali nije ispalo kako treba – obrazovanje je dedi otrglo sina.

Tata je verovao da previše vredi da bi radio kao nadničar. Sa šesnaest godina je razvio skupe navike i bogataške sanjarije. Čitao je knjige o političkoj reformi Kine i žvakao lišće čaja da zamiriše seljački zadah luka. Savršen život, govorio je drugima, bilo bi „sastavljanje pesama pod šljivama u cvatu“, daleko od „grabežljivog materijalnog sveta“. Umesto da se vrati kući, tata

je putovao zemljom, a račune su plaćali roditelji. Jednoga dana stigla mu je poruka od majke. Obaveštavala ga je da su mu otac i braća teško bolesni i na pragu smrti usled zarazne bolesti koja je prohujala kroz njegov rodni grad.

Tata je pojurio kući, ali sahrana je već bila obavljena. Vrlo brzo, kuću su mu zaposeli sabirači dugova. Najnaj i tata su osiromašili i prešli u nadničare. Iako se Najnaj zanimala da će ponovo postići nekadašnje blagostanje, nije je više služilo zdravlje. U vreme kad sam se ja rodila, Najnaj je patila od neke neizlečive bolesti utrobe.

Tata se batrgao da održi svoje „intelektualno dostojanstvo“. I dalje je pisao pesme. Čak je za pogreb moje majke sastavio komad s naslovom „Opojni miris knjiga“. Pozivajući se na novopronađenu duhovnost, tvrdio je da će njegove reči biti bolji darovi od nakita i dijamanta koji bi pratili njegovu ženu na onaj svet. Iako se u pogledu imovine tata nije razlikovao od običnog prosjaka, trudio se da ne ide vašljiv. Održavao je uredan izgled tako što je potkresivao bradu, i nikad nije propuštao priliku da spomene svoju „uglednu prošlost“.

Tatina ugledna prošlost meni ništa nije značila. U prvim godinama moga mladog života, u glavi mi je bilo samo jelo. Svakog jutra budila sam se gladna, gladna sam legala svake večeri. Ponekad mi čupanje u želucu nije dalo da spavam. Kako sam neprekidno morala da stružem ostatke, tavorila sam u neakvom delirijumu. Neočekivana sreća ili dobra žetva donele bi hrane na neko vreme, ali glad se uvek vraćala.

Kad sam imala sedam godina, 1897, sve se samo pogoršalo. Premda je Najnaj i dalje bila sve lošijeg zdravlja, bila je odlučna da nešto preduzme ne bi li nam popravila usud. Prihvativši se starog zanata, počela je da prima muškarce u zadnjem delu naše dašćare. Kad mi dâ šaku pečenog sojinog zrnelja, shvatila bih

da je vreme da iščeznem. Potrčala bih kroz brazde s pirinčem i njive s pamukom u brda, i krila se po bambusovim šumarcima. Plakala sam jer nisam mogla podneti pomisao da ću Najnaj izgubiti na isti način kao majku.

Negde u to vreme, tata i ja smo radili kao pomoćni radnici na imanjima. On je sejao pirinač, pšenicu i pamuk, i vukao gnojivo. Moj posao je bio da sejem soju po uvratinama njiva. Svakoga dana smo tata i ja ustajali pre zore i kretali na posao. Pošto sam bila dete, plaćali su me manje nego odrasle, ali radovala sam se što zarađujem novac. Morala sam da se nadmećem s drugom decom, naročito s dečacima. Uvek sam se pokazivala kao brža od dečaka kad se seje soja. Štapićem za jelo bušila sam rupe, pa u svaku ubacivala po zrnce. Zemlju sam na rupu nabacivala stopalom, pa je sabijala nožnim palcem.

Nadničarska tržnica gde smo dobijali posao zatvorila se po svršetku setve. Tata nije mogao da nađe ništa da radi. Tata je provodio dane hodajući ulicama u potrazi za poslom. Niko ga nije uzimao, mada su ga primali ljubazno. Ja sam pratila tatu po gradu. Kad sam ga uhvatila kako zalazi u okolna brda, počela sam da sumnjam u njegovu ozbiljnost u traženju posla.

„Kakav čudesan pogled!“, divio se tata obuhvatajući očima predeo što mu se širi niže nogu. „Vrbo, hodi da odaš počast lepoti prirode!“

Gledala sam. Široki Jangce je nesputano tekao i razlivao se u male jarkove i potoke što hrane južnu zemlju.

„Iza dolina počivaju skriveni stari hramovi što stoje već stotinama godina.“ Tatin glas ponovo se izvio. „Živimo na najlepšem mestu pod suncem!“

Zavrtela sam glavom i rekla mu da mi je zloduh u stomaku već pojeo sav razbor.

I tata je zavrteo glavom. „A čemu sam te učio?“

Prevrnula sam očima i izdeklamovala: „Vrlina će nas održati i pobediće.“

Vrlina na kraju ipak nije uspela da održi tatu. Pobili su zlodusi u njegovom truhu – uhvaćen je u krađi. Susedi više nisu hteli da imaju nikakva posla s njime. Žalosno je to što tata nikada nije ni bio uspešan lopov. Previše je bio trapav. Mnogo sam puta bila svedok kad ga biju ljudi od kojih je krao. Bacali su ga u otvorene slivnike. On je pak prijateljima govorio da se „sapleo na kladu“. Uz smeh su ga pitali: „Je li na istu onu kladu na koju si se sapleo i prošli put?“ Jednoga dana tata je došao kući pridržavajući ruku, iščašenu u ramenu. „Zasluzio sam“, rekao je proklinjući samoga sebe. „Nije trebalo da otimam detetu od usta.“

U devetoj godini već sam bila prekaljena lopuža. Počela sam krađama tamjana za Najnaj. Iako me je tata grdio, znao je da bismo pomrli kad bih prestala. Tata je prodavao robu koju pokradem.

Isprva sam drpisala sitnice kao što su povrće, voće, ptice, štenad. Onda sam prešla na zemljoradničke alatke. Pošto proda moju krađevinu, tata bi pojurio u obližnju kafanu po vino od pirinča. Gutljaje je otpijao polagano, žmureći kao da se usredsređuje na ukus. Kad bi obrazi počeli da mu se rumene, deklamovao bi svoju najmiliju pesmu. Iako su ga prijatelji odavno bili ostavili, zamišljao je da mu je publika tu.

*Ogromni Jangce teče ka okeanu,
Da se ne vrati više, tako i Dinastije slavni dani.
Kada će opet nastupiti doba za junake?
Iako muzika i dalje svira, okretno, trijumfalno,*

*Reforma se izjalovila, reformatori ostaše bez glava,
Strane vojske haraju zemljom,
Njegovo veličanstvo pod ključem je na ostrvu Jintaj.
Gde su bogovi da se oglase?
Plači, učeni čoveče,
Skrhanog srca i beznadan...*

Jedan čovek je zapljeskao. Sedeo je u uglu. Ustao je da čestita tati. U očima Kinezâ, bio je visok, kao džin. Bio je to neki smeđokos i plavook stranac, američki misionar. I sâm je pred sobom imao debelu knjigu i šoljicu s čajem. Osmehnuo se tati i pohvalio ga za lepu pesmu.

Absalom Sajdenstriker, tako se zvao. Meštani su ga zvali „ralonosi i đavooki stranac“. Bio je stalna pojava u gradu otkako znam za sebe. Ne samo što je dopirao do tavanice već su mu rasle i malje po rukama i nadlanicama, poput korova. Čitave godine je dugonja Absalom nosio sivu kinesku haljinu. Niz leđa mu se spuštala kika, za koju su svi znali da je lažna. Zbog nošnje je izgledao smešno, ali kao da nije mario. Absalom je vreme provodio proganjajući ljude po ulici. Pokušavao je da ih zaustavi i zapodene priču s njima. Hteo je da poverujemo u njegovog boga. Nas su kao decu učili da ga se klonimo. Nije nam bilo dopušteno da govorimo reči koje bi mu povredile osećanja, kao što je „odlazi“.

Tata je Absaloma Sajdenstrikeru dobro poznao budući da je i sâm provodio dane bazajući po ulicama. Tata je zaključio da Absalom sebi pravi kredit kako bi mu, kad umre, taj njegov bog ponudio ulaznicu za raj.

„Što bi inače napustio rođeni dom da bi lutao među tuđinima?“ pitao je tata.

Tata je podozreo da je Absalom u svojoj zemlji nekakav prestupnik. Jednog je dana, iz radoznalosti, tata saslušao šta ovaj tuđin ima da mu kaže. Posle je pozvao Absaloma kući radi „dalje diskusije“.

Uzbuđen, Absalom je došao. Nije mu smetala naša štokava stračara. Seo je i otvorio svoju knjigu. „Da li bi voleo neku priču iz Biblije?“, ponudio je.

Tatu priče nisu zanimale. Hteo je da zna kakav je bog taj Isus. „S obzirom na to kako su ga mučili, nasmrt izboli, zakucali i vezali za stub, sigurno je bio prestupnik kraljevskog porekla. U Kini bi se takvo podrobno javno mučenje dodelilo samo prestupnicima visokog položaja, kao što je bio nekadašnji prvi carski ministar Su Šuen.“

Absalomov glas ispunilo je uzbuđenje. Dao se u objašnjavanje. Ali njegov kineski bilo je teško razumeti.

Tati je ponestalo strpljenja. Kad je Absalom načas začutao, tata je upao: „Kako može Isus štiti druge kad ni sebe samog nije mogao da zaštiti?“

Absalom je zamahao rukama, upro prstima naviše pa naniže, a onda krenuo da čita iz Biblije.

Tata je zaključio da je vreme da pomogne ovom strancu. „Kineski bogovi su smisleniji“, rekao je. „Više su naklonjeni svojim vernicima...“

„Ne, ne, ne“, zavrteo je Absalom glavom kao trgovački putnik. „Ne razumeš me...“

„Slušaj, stranče, moji predlozi bi mogli da ti pomognu. Odeni Isusa i daj mu neko oružje. Pogledaj našeg boga rata Guan Gunga. Nosi odeždu vojskovođe, od teškoga metala, i ima moćan mač.“

„Mudar si ti čovek“, rekao je Absalom tati, „ali najveća ti je greška što poznaješ sve druge bogove osim istinskog boga.“

* * *

Meni je Absalomovo lice ličilo na veliki krevet za pušaće opijuma, gde istaknut nos počiva u sredini kao sto. Obrve su mu bile kao dva ptičja gnezda, pod njima jasne plave oči. Nakon razgovora s tatom, opet je izašao na ulice. Pošla sam za njim.

„Bog vam je najveće blago!“, pojao je Absalom ljudima koji bi zastali ispred njega. Niko nije obraćao pažnju. Prolaznici bi pritegli uzicu na obući, obrisali deci slince, pa nastavili put. Absalom je pružao duge ruke uvis kao dve metle. Kad je opet ugledao tatu, osmehnuo se. Tata mu je uzvratio osmehom. Tati je trebalo baš podosta vremena dok je shvatio šta Absalom pokušava da mu kaže.

„Nepravедno smo prolivali krv“ – Absalom je zamahao Biblijom tati ispred nosa. „Možda i u bezazlenosti, ali ljaga ostaje na nama. Ljudski je rod može sprati jedino molitvama i dobrim delima.“

Otkrila sam gde Absalom živi. Kuća mu je bila daščara u donjem delu grada. Susedi su mu bili fizički radnici i seljaci. Pitala sam se šta je Absaloma nagnalo da odabere to mesto. Iako je Džendeng najmanja varoš u provinciji Đangsu, još od starine je to bila važna luka. Sa obale reke su kamenom popločane ulice vodile ka radnjama, a zatim i u centar grada, tamo gde je britansko izaslanstvo. Izaslanstvo je zauzimalo najvišu tačku, sa širokim pogledom na Jangce.

Iako nije bio prvi američki misionar koji je došao u Kinu, Absalom je tvrdio da je prvi koji je došao u Džendeng, krajem devetnaestog veka. Po pričama starih ljudi, ubrzo po dolasku Absalom je kupio komad zemlje iza groblja i tamo sagradio crkvu. Namera mu je bila da izbegne „uznemiravanje živih“, ali za Kineze je uznemiravanje mrtvih najgori zločin koji neko

može da počini. Dugačka senka crkve protezala se preko groblja. Meštani su se pobunili. Absalom je morao da se okani crkve. Preselio se dalje nizbrdo i za novu crkvu iznajmio jednu radnju. Bila je to soba niske tavanice, s krivim gredama, zakivcima što su ispadali i skršenim prozorima.

Većina je Absaloma smatrala bezopasnom budalom. Deca su volela da ga prate naokolo. Najveća atrakcija bila su njegova stopala, zato što su bila golema. Kad je Absalom od mesnog obučara zatražio kineske cipele, to je postala glavna vest. Ljudi su svraćali u radnju samo da vide koliko će materijala tu trebati i da li će mu obučar naplatiti duplo.

Kad bi ga pitali iz kog je razloga došao u Kinu, Absalom je odgovarao da je ovde da bi nam spasao duše.

Ljudi su se smejali. „Šta je duša?“

Absalom nas je obavestio da se svet bliži kraju, te da ćemo svi pomreti ako ne budemo sledili boga.

„Kakav dokaz imaš?“, upitao je tata.

„Tome služi Biblija.“ Absalom je namignuo i osmehnuo se. „Gospod objašnjava tu jednu i jedinu istinu.“

Tata je kazao kako ga je prilično razočarao Absalomov opis zapadnjačkog pakla. Kineski pakao mnogo je strahotniji. Tata je obožavao da izaziva Absaloma po čajdžinicama i kafanama. Naslađivao se što se svetina okuplja i što mu popularnost raste. Iza Absalomovih leđa, tata je priznavao da za Absalomom ide zbog jela, naročito zbog kolača koje mesi Absalomova žena Keri.

U poređenju sa Najnaj, Keri je bila krupna žena. Imala je smeđe oči i izborano, meko, belo okruglo lice. Nosila je šešir smešnog oblika, koji je zvala „kapica“. Nagurana pod tom kapom počivala je njena kovrdžava smeđa kosa. Keri je po čitavu godinu nosila istu tamnu haljinu. Bila je boje morske trave. Skutovi su joj bili tako dugi da su se vukli po podu.

Keri je upozoravala muža na tatu. Nije verovala tati. Ali Absalom je nastavio da se prema tati odnosi kao prema dobrom prijatelju, iako je ovaj odbijao da redovno dolazi kod njega nedeljom u crkvu.

Poput pravog umetnika, tata je magarčio Absaloma praveći se da ga crkva zanima. Tako mi je pružao prilike za krađu. Onog dana kad sam maznula crkveni otirač, čula sam Keri kako viče: „Nema ni potrebe da se sređuje kuća, sve je ionako otišlo!“

DRUGO POGLAVLJE

Kad je Absalom pokazao svoje crteže biblijskih priča, upitala sam za bradate ljude što su na glavama imali zlatne obruče. „Što idu kroz pustinju ogrnuti čaršavima?“

Absalom nije znao da zapitkujem samo da bih ga pomela, te da mogu sprovesti krađu.

Absalomu je bilo teško da se usredsredi. Prekidali su ga povici ljudi. „Kad možemo jesti, gazda Absalome? Da li bi priupitao boga da nam sad donese jelo?“

Dok je Absalom nastavljao priču, deca su ga cimala za ruke i gurala ga naokolo. „Ko je Bogorodica? Ko je Marija?“

„Ko je Gospa?“, upitala sam ja glasno, lepeći se za Absaloma kao pijavica. Ruke su mi bile u njegovim džepovima.

Kad me je Absalom blagoslovio rečima „Isus te voli“, njegov novčanik već je bio kod mene.

Ćušnuvši novčanik u džep, pohitala sam sporednom ulicom i izvukla se iz grada. Slutila sam da me prate, pa sam udarila vrludavom stazom. Pa ipak, osećala sam dva plava oka na potiljku.

Pripadala su devojčici belo kao sir, s crnom pletenom kapom. Bila je trun mlađa od mene. Uvek je sedela u uglu crkvene odaje, s knjigom crnih kožnih korica u rukama. Njene oči kao da su govorile: „Videla sam te.“

Sad sam već znala i ko je ona. Bila je to Absalomova i Kerina kći. Njihova služavka zvala ju je „Perl“. Služavki se obraćala na narečju Džendenga. Kao da ocu i majci nikad nije bila potrebna. Uvek je bila sama, uvek je čitala knjigu.

Da je se otarasim, potrčala sam ka brdima najbrže što sam mogla. Prošla sam njive pod pšenicom i pamukom. Posle nekoliko kilometara, stala sam. Obazrela sam se, i obradovala što je više nema na vidiku. Duboko sam udahнула i sela. Bila sam uzbuđena zbog svoga plena.

Kako sam krenula da otvaram novčanik, tako se začuo šum. Neko se približavao.

Ukipila sam se i pritajila dah.

Polako, okrenula sam glavu.

Iza mene, u žbunju, bila su ta dva plava oka.

„Ukrala si mom ocu novčanik!“, prodrala se Perl.

„Ne, nisam.“ Zamišljala sam hranu koja bi mogla da se kupi za novac u tom novčaniku.

„Da, jesi.“

„Dokaži!“

„U džepu ti je.“ Spustila je knjigu i pokušala da se maši za moj džep.

Odgurnula sam je laktom.

Ona je pala.

Čvrsto sam stegla novčanik.

Ustala je. Od besa su joj ružičaste usne podrhtavale.

Stajale smo oči u oči. Videla sam kako joj se čelo rosi graškama znoja. Koža joj je bila bleđa, kao izbeljena. Nos je imao

šiljast vršak. Poput očeve lažne kike, i njoj je crna pletena kapa skrivala plavu kovrdžavu kosu. Imala je kinesku košulju navezenu cvetovima boje indiga.

„Dajem ti poslednju šansu da predaš novčanik, inače si nadrljala“, zapretila je.

Nakupila sam puna usta pljuvačke i pljunula je.

Dok je dizala ruke da zakloni lice, ja sam potrčala.

Pratila me je kroz polja, uzbrdo, nizbrdo. Kad me je pristigla, ja sam već bila sakrila novčanik. Digla sam obe ruke i rekla: „Dođi i pretresi me.“

Prišla je, ali novčanik nije našla.

Ja sam se osmehnula.

Ona je snažno uzdahnula, skidajući pletenu kapu. Zlačane kovrdže su joj se rasule preko lica.

Otad me je svuda sledila. Nisam mogla da kradem. I dan i noć sam provodila razmišljajući kako da je se otresem. Saznala sam da ima jednu živu sestru, mlađu, po imenu Grejs. Vang Ah-Ma, služavka Kineskinja koja se starala o devojkama, s porodicom je bila već dugo.

„Perl i Grejs silno žele da izgledaju kao male Kineskinje“, čavrljala je Vang Ah-Ma svojim sadrugama po pletivu. Sedele su pred kućom, na suncu. Vang Ah-Ma je plela nove kape za Perl i Grejs. Kape će im prekriti plavu kosu, pa će moći da liče na male Kineskinje. Vang Ah-Ma je rekla kako mora da plete brzo zato što devojkice očas iznose stare kape. „Jadna Perl, svakog me dana moli da nađem načina da joj pomognem da joj izraste crna kosa.“

Žene su se nasmejale. „A šta joj ti kažeš?“

„Rekla sam joj da jede crni susam, pa ga sad guta kao pomahnitala. Majka joj misli da jede mrave.“

Pred prolećnu setvu, zemljoradnici su dolazili u grad da nakupuju potrebštine za tu godinu. Dok su muškarci kupovali đubrivo i davali alatke da se oprave i naoštire, žene su razgledale stoku i živinu. Kada su zalazile među tezge i u prodavnice i izlazile iz njih, ja sam vrebala priliku za krađu. Nedelje su bile prošle otkako sam se ljudski najela.

Tata je bio založio gotovo sav nameštaj koji smo posedovali. Bili su otišli sto i klupe i moja sopstvena postelja. Sad sam spavala na asuri na podu od naboja. Stonoge su mi milile po licu usred noći. Najnaj je patila od neke infekcije koja nikako da joj prođe. Jedva se dizala sa onog jedinog kreveta koji smo još imali. Tata je sad više vremena provodio sa Absalomom, u pokušaju da navede ovoga da ga uposli.

„Absalomu je potrebna moja pomoć“, govorio je tata svakoga dana. „Absalom ne ume da priča priče. Uspava ljude. Trebalo bi ja da pripovedam te njegove priče iz Biblije. Mogao bih da napravim Absalomu dobar posao.“

Ali Absalomu je samo bilo stalo da spase tati dušu.

Jedne noći sam čula tatu kako šapuće Najnaj: „Valjalo bi da uzdarje bude debelo.“ Trebalo mi je vremena dok sam shvatila na šta misli. Jedan njegov prijatelj bio se ponudio da me kupi sebi za konkubinu.

„Nećeš valjda Vrbu da prodaš!“ Najnaj je stala da se bije pesnicom u grudi.

„Treba novca da bi se napravio novac“, pobunio se tata. „Osim toga, treba ti za lek. Doktor kaže da ti je sve gore...“

„Dokle dišem, da nisi na to ni pomislio!“ Najnaj je briznula u plač.

Šta ako Najnaj umre? Prepala sam se. Prvi put sam jedva čekala nedelju, da mogu u crkvu, gde će Absalom pričati o raju a Keri deliti obroke. Tata i Najnaj su hteli sa mnom, ali bilo ih je stid da pred strancima pokažu da su baš toliko nisko pali.

Absalomova crkva bila je jedna soba s klupama. Zidovi su bili boje blata. Absalom je pričao da je njegov bog skroman bog, da više mari za svoje sledbenike nego za izgled hrama. Absalom je pričao da upravo skuplja priloge za gradnju propisne crkve.

Želela sam da kažem Absalomu kako ljude ne zanimaju ni njegov bog ni njegova crkva. Razlog što dolazimo jeste hrana. Čekali smo da Absalom završi propoved. Morali smo da izdržimo. Radosno sam kliknula kad je nastupio čas da se svi uhvatimo za ruke i izgovorimo: „A-min.“

Posle jela bilo nam je lepo. Pevali smo pesme da zahvalimo Absalomovom bogu. Keri nas je učila himnama i oratoriju. Prva pesma koju nam je Keri otpevala bila je „Čudesna milost“. Njen krupni glas svakog je iznenađivao. Bio je dubok kao kineski gong. Soba je brujala. Taj zvuk je ličio na huk prolećnog vodopada što se sliva s planina. Kerino meko okruglo lice razlivalo se u mio izraz. Bez trunke napora je slala svoju muziku kroz tavanicu.

U „Čudesnu milost“ sam se zaljubila. Čudno me je dirnula ta pesma. Odrastala sam uz kineske opere, ali upravo me je Kerina pesma navodila da razmišljam o majci. Nikad dotad nisam bila u stanju da zamislim kako mi je majka izgledala. Ova pesma mi ju je privodila, živu i jasnu. Majka je bila prelepa kao kakva kineska boginja. Maltene sam osećala njen miomiris. Lice joj je bilo jajasto, oči blage i sjajne. Bila je majušna, ali divne ženske građe. „Hodi, dete moje“, čula sam je kako kaže. „Čeznem da te vidim.“

Suze su mi navirale na oči. Primetila sam da nisam jedina koja se zaljubljuje u „Čudesnu milost“. Najnaj je želela da naučim tu pesmu kako bih mogla da je pevam na njenoj sahrani.

Keri je imala jedan čudovištan instrument koji je zvala „kлавир“. Često je na njemu svirala da bi se pratila uz pesmu. Prsti su joj igrali po dirkama, a ona sama sedela je na stoličici, dok su joj rubovi haljine prekrivali pod. Mnoga nedeljna popodneva provele smo zajedno. Reč po reč, Keri me je učila da pevam „Čudesnu milost“. Otišla sam kući, pa je vežbala pred Najnaj i tatom.

*Čudesna milost,
Slatka li zvuka
Što spase bednika kô što sam ja.*

Pevala sam onako kako bih pevala kinesku operu. Glas mi je bio pun naboja, glasan.

*Zalutah jednom, al' sad sam nađen,
Slep bejah, ali sad progledah.*

Tata i Najnaj su uživali u pesmi i nestrpljivo čekali da produžim. Morala sam da im kažem kako je to sve što sam dosad naučila.

Tata je neko vreme ćutao, a onda rekao: „Iako je 'Čudesna milost' tuđinska pesma, ona je o nama, zato što smo i mi zalutali, zbunjeni i preplašeni.“ Najnaj se složila s time. „Vrbo“, okrenula se k meni. „Potrudi se da od Keri naučiš celu pesmu, jer ja u svakom trenutku mogu da umrem.“

Upitala sam Najnaj hoće li u raj, i ako je tako, da li će se sresti s mojom majkom. Najnaj je klimnula glavom. „Majka bi volela da te čuje kako pevaš 'Čudesnu milost'.“

Otišla sam Keri i preklinjala je da me nauči do kraja. Oduševila se. Posadila me je do sebe za klavir, pa krenula.

*Gospod mi dobro obećao,
Njegova reč mi svu nadu da,
On će mi biti i štiti i sudba
Dokle god budem živeo ja.*

Kerin glas se izmenio. Prizvuk mu je postao nežniji, podsetio me je na blagi potok što teče dolinom.

*Smrtnom životu kad dođe kraj,
Pod svojim plaštom imaću tada
Život pun radosti i spokoja.*

Od Vang Ah-Ma smo saznali da je Keri izgubila četvero dece otkako je došla u Kinu. „Ne znam da je neku ženu zadesilo nešto gore, četvero muške dece“, uzdisala je Vang Ah-Ma isturajući četiri prsta.

Po rečima Vang Ah-Ma, Keri je naložila da joj se imena četiri umrla sina urežu u zastavnicu kreveta. „Gazdarica svaku noć pred spavanje priča s njihovim duhovima.“

Ljudi su se pitali kakva li jela jede Absalomova porodica i kakav im je ukus.

„Sir i maslac“, pričala je Vang Ah-Ma. Gurnula je prst u grlo, pa se presamitila oponašajući povraćanje. „Ima ukus kao pokvaren tofu.“

„A Perl?“, pitala sam ja.

„Perl je drugačija. Ona ima kineski želudac.“ Vang Ah-Ma se osmehnula u znak pohvale. „Perl jede sve što i ja. Jaka je kao vo.“

„Hoćeš da kažeš da neće umreti kao njena braća?“, upitala sam.

Vang Ah-Ma je utišala glas u šapat. „Meni ne dopire do mozga da su četiri Kerina deteta morala umreti. Od iste bolesti. Hoću reći, dečaci su imali istu bolest kao i kineska deca. Zašto su kineska deca preživela? Perlino telo je naučilo da se bori protiv bolesti kao kinesko. Tako mi Bude, jeste u tome uspeła!“

Slušaoci su s poštovanjem klimali glavom. „Dobrim si uzvratila svojoj gazdarici, Vang Ah-Ma!“

Vang Ah-Maino lice je procvetalo kao letnji lotos. „Perl jede svaki obrok po dvaput. Jednom u kuhinji sa slugama, drugi put s roditeljima. To dete ima nečuvan apetit. Voli sojine oraščiće, lotosovo seme, pečenu morsku travu. Najmilije su joj palačinke s vlašcem, svake nedelje ih kupujem naročito za nju.“

Trebalo je da naslutim šta se sprema kad me je Perl uhvatila. Usta su mi bila natrpana palačinkama koje sam ukrala od Vang Ah-Ma. Perl je načas pričekala. Postarala se da ima i svedoka. Meni je ruka bila u Vang Ah-Mainoj korpi, premda Vang Ah-Ma nije shvatala šta se događa.

Perl me je odvukla Keri, koja je sedela za klavirom.

Za nama je došao čitav grad.

Pozvali su tatu i Najnaj.

„Pacov po prirodi zna kako se kopa rupa“, klikkala su deca. „Šta očekujete, da joj otac pruži primer?“

„Uhvatila sam je na delu“, objavila je Perl.

Keri nije ni pogledala u kćer. Okrenula se ka meni.

„Nisi ti to uradila, je li tako, Vrbo?“, upitala je Keri spuštajući poklopac klavira.

U strahu da tata i Najnaj ne izgube obraz pred gradom, drsko sam slagala. „Ne, nisam ja.“

Keri je ustala da dočeka tatu i Najnaj. Obratila im se blagim glasom: „Izvinjavam se, moja ćerka se prevarila.“

„Ali, majko!“, upala je Perl. „Uhvatila sam Vrba usred krađe!“ Okrenula se Vang Ah-Ma. „Molim te, Ah-Ma, reci majci istinu...“

„Gazdarice“, iskoračila je Vang Ah-Ma. „Perl se nije prevarila...“

Keri joj je desnom rukom dala znak da učuti, pa rekla: „Ah-Ma, ključa ti supa na šporetu.“

„Ne ključa, gazdarice. Upravo sam proverila.“

„Idi i opet proveriti“, rekla je Keri.

„Da“, klimnula je Ah-Ma glavom, „odoh. Ali, gazdarice, Perl jeste u pravu za palačinku. Jeste je ukrala Vrba.“

„Ne, nije Vrba“, ponovila je Keri ne gledajući ni u koga.

Najnaj i tata su se sa olakšanjem zgedali.

„Majko!“ Niz Perline obraze slivale su se suze. „Ako pomi-rišeš Vrbi dah iz usta, osetićeš vlašac!“

„Dosta više, Perl!“ Keri je mahnula rukom.

„Bogom se kunem.“ Perl je zaridala.

„Idi i pomoz da se postavi sto“, rekla je Keri. „Otac samo što nije došao.“

„Majko, nisam ja ta koja laže!“

„Nisam ni rekla da lažeš, Perl.“

Teško mi je bilo tog popodneva. Vrat mi je bio ukočen kao da ga pritiska žrvanj. Popela sam se na brdo i sela sama. Nisam se ni pomakla sve dok sunce nije zašlo a čamdžije se vratile. Duž rečne obale počinjala je da se širi izmaglica. Pluća su mi bila puna guste vlage. Te večeri nije mi hteo san na oči. Umirala sam od stida. Perlino suzno lice je čitavu tu noć lebdelo preda mnom. Ustala sam i priznala tati i Najnaj da jesam uzela palačinku.

Nisu se iznenadili.

TREĆE POGLAVLJE

Čajdžinice su proslavljale proleće priređivanjem zabava. „Ljudi od slova“ okupljali su se oko procvalih kamelija, bresaka i šljiva, te sastavljali pesme. Tata je voleo te zabave, dok sam ja volela breskvu u cvatu što liči na ružičaste oblake. Onda su nastupile aprilske kiše. U južnoj Kini kiša ne pada u pljuskovima. Nastupa kao gusta magla što se širi. Kad isturim ruku, nisam osećala kapi. Ali čim bih kročila napolje, obujmila bi me mokrina. Posle deset minuta hoda vlaga bi mi probila kroz odeću. Ako obrišem lice rukom, slila bi se voda. Veoma polako, kosa bi mi se opustila. Pramenovi bi se zalepili uz glavu.

Kroz mesec dana će reka narasti za pedalj-dva. Voda i nebo pretopiće se u istu sivu boju. Na sve strane vrveće krastače, jegulje, gliste i pijavice. Zemljana staza pretvoriće se u kal. Bambusi će bujati. Kad stigne leto, od njega se južne padine neće videti.

Meni su zubi bili zeleni od žvakanja lastavičnjaka. Upravo sam bila navršila devet godina. Bilo je sve teže odupreti se porivu za krađom. Mislila sam na onoga momka što nam je dolazio u posetu o prošloj kineskoj Novoj godini. Bio nam je dalji rođak, imao je sedamnaest godina. Zvao se San-Bao.